

03.06.2020

Post Corona TALKS

De kwetsbare stad

Stijn Oosterlynck

Centre for Research on
Environmental Social Change
(CRESC)

Departement Sociologie

Universiteit Antwerpen

Luce Beeckmans

Department Architectuur en
Stedenbouw

Universiteit Gent

Inhoud van de presentatie

1. Stedelijke ruimte onder lockdown:
middenklasse ruimtegebruik
domineert in debat

2. Hoe legt corona de kwetsbare
stad bloot? Over *huisvesting,*
publieke ruimte en
wijkgezondheidszorg

Stedelijke ruimte onder lockdown

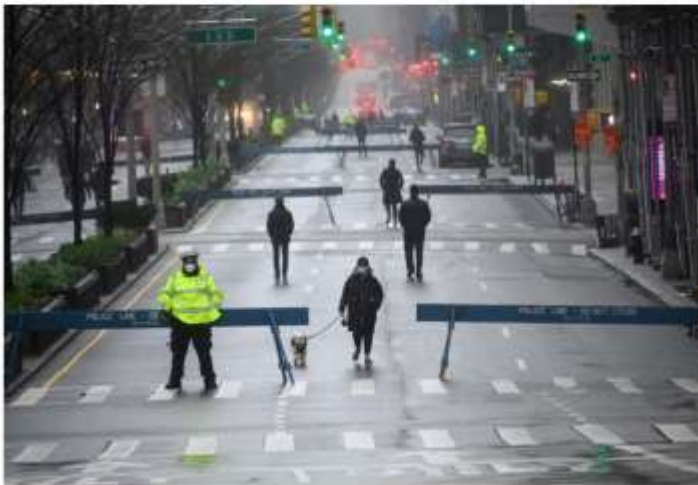

‘20-minuten-stad’
speelstraten
korte-voedselketen
telewerk
...

dS De
Standaard

De stad hertekenen, nu kan het

Alles verandert, schrijft **Gideon Boie**, het is dus hoog tijd om creatief aan te slag te gaan met verkeerskegels, nadarhekken en een streepje verf.

Park Avenue in New York City is afgeleid gemaakt. © Getty Images

Een nagenoeg lege Kaas in Antwerpen. rechts: Maarten Van Acker
Foto: B&B, IF

COLUMN. 't Stad als vaccin, onze buurt als medicijn

15/04/2020 om 10:44 door MAARTEN VAN ACKER

Print

Stedelijke ruimte onder lockdown

- Middenklasse-perspectief domineert in debat.
- Echot dominant frame over stad (en stedelijk beleid) sinds jaren 1970: **stadsvlucht** van middenklasse.
- Beleidsfocus komt op één groep en haar noden en bezorgdheden te liggen, maar wat met groepen die inkomen missen om te kiezen waar ze gaan wonen?

de stad, want daarbinnen zijn die onbetaalbaar. Ze hebben nochtans een fijn huis in de rand van Gent. Maar met twee jonge kinderen is de ophokplicht in kleine tuin moeilijk te verteren.

Ze is niet alleen. Voor veel gezinnen voelt de stad als een beklemming. De broeierigheid die steden aantrekkelijk maakt, is weggefallen. Wat rest, is het beperkte balkon of de kleine tuin, de met politielint afgezette speelpleintjes en de parken waar je van de bankjes wordt weggejaagd. De stadsbewoner, die zich had neergelegd bij slechte luchtkwaliteit, overgewaardeerde huizen en wachtlijsten voor scholen en hobby's, lijkt ook nu weer aan het kortste eind te trekken.

De stadsvlucht van jonge gezinnen in Vlaanderen neem toe. Gent pakte

Stedelijke ruimte onder lockdown

Iedereen gelijk onder lockdown?

- lockdown raakt de bevolking heel ongelijk
- lockdown lijkt (ruimtelijke) ongelijkheden te vergroten

In a Paris banlieue, coronavirus amplifies years of inequality

Seine-Saint-Denis has long been one of France's poorest areas, but the pandemic has laid bare social rifts as never before

- [See all our coronavirus coverage](#)
- [Coronavirus - latest updates](#)

Achtergrond

Corona maakt het onzichtbare zichtbaar: migratie verandert dak- en thuisloosheid

28 okt 2020 Pascal Debruyne, Harm Delen, Mieke Schrooten

De coronacrisis maakt het onzichtbare zichtbaar. Mensen die vaak aan het oog onttrokken zijn, schuiven opeens in lange wachtrijen aan bij voedselbanken, lokale basiswerkingen en burgerinitiatieven. Vaak gaat het over mensen met een onzeker verblijfsstatuut. Verborgene dak- en thuislozen worden zichtbaar. De gekijkte aanpak is aan herziening toe.

ARMGEDE | DIVERSITEIT
DOSSIER: CORONAVIRUS

Stedelijke ruimte onder lockdown

Weinig aandacht voor stedelijke sociale ongelijkheid:

- weinig kwalitatieve en betaalbare huisvesting
- diversiteit aan ruimtenoden
- afhankelijkheid van stad als overlevings- en mobiliteitsmachine (bv. taxi, nacht- en bel winkels, hand carwash, goedkope horeca en winkels, sociale dienstverlening, etc.)

'Niet iedereen heeft het goed in zijn bubbel'

14 mei 2020 Jaris Van Puyenbroeck, Miel Timmers, Kathleen Emmery

De meest kwetsbare mensen gaan het zwaarst gebukt onder de gevolgen van deze coronacrisis. Onderzoekers stellen vast dat dit ook geldt voor gezinnen: vooral kwetsbare gezinnen hebben het moeilijk.

GEZIN | ONDERZOEK
DOSSIER: CORONAVIRUS

© Unsplash / UN COVID response

Kwetsbare stad (post-)corona

Tijdens deze presentatie:

Blik op kwetsbare sociale groepen in stad en hoe **corona-maatregelen** (politieke keuzes) hen onder druk zetten én risico's voor de '**post-corona stad**'

- **heterogeniteit aan kwetsbare groepen!**
- **belangrijk:** post-corona stad resultaat van politieke keuzes
- **historische les:** 'gezondheids crisissen' vaak aangegrepen om lage inkomensgroepen en minderheden te verdrijven van wijken met (potentieel) hoge vastgoedwaarde of ongewenste groepen te segregeren

- **Stedenbouwkundige lessen trekken uit de lockdown lijkt een goed idee.**
- **Misschien moeten we daarbij niet vertrekken vanuit het perspectief van de geprivilegieerde bewoners met ruime woning, internetaansluiting en grote tuin, maar vanuit het perspectief van stedelingen die het hardst getroffen werden door de lockdown.**
- **Andere framing: focus op kwetsbare ruimtegebruikers.**
- **Welke ruimtelijke noden kunnen dan beantwoord worden?**
- **Niet normatief plannen, eigen ruimtegebruik (als planner) is niet universeel.**

Kwetsbare stad (post-)corona

Kan corona een gelijkmaker zijn voor stedelijke samenleving?

*Huisvesting
Publieke ruimte
Wijkgezondheid*

Huisvesting (post-)corona

ADAM ROBERTS REFERENCED 06.06.2020 07:00 AM

How Does a Virus Spread in Cities? It's a Problem of Scale

Population density didn't make Covid-19 worse in New York City. If you want to know what went wrong, you have to think a lot smaller.

Close proximity speeds disease. But they don't protect at these small-scale equally. PHOTOGRAPH: GETTY IMAGES

vrt NWS

"Opgesloten in mijn hoofd en in mijn kot": twee tieners getuigen over de quarantaine in een woonblok

Voor kinderen en jongeren uit kansarme wijken in de stad is de quarantaine een zwaar. Ze wonen vaak met het gezin op kleine appartementen, zonder tuin of terras. Ze hebben bijna geen privacy. Er is een gebrek aan ruimte.

- Recht op wonen garanderen tijdens lockdown (bv. huurpremie)
- Niet bevolkingsdichtheid in stad of wijk maar *densiteit per wooneenheid* draagt bij tot verspreiding virus
- schaal wooneenheid is waar sociale ongelijkheid er meest toe doet
- post-corona vraagt om grootschalige investering in stedelijke sociale huisvesting
  - ook als relance-maatregel
  - leren van co-housing (typologisch en programmatorisch)

Publieke ruimte (post-)corona

- Stad maken is publieke ruimte maken, maar voor wie?
- 'mensen'? (cfr. Architect Jan Gehl)
- sociale differentiatie in ruimtegebruik: kwetsbare groepen afhankelijk van publieke ruimte (daklozen, tuinlozen, jongeren, etc.)

JONGEREN EISEN HET RECHT OP OM ROND TE HANGEN

'Het pleintje is voor mij wat voor de rijken in Brasschaat hun tuin is'

In sommige buurten in Antwerpen treedt de politie wel erg hard op tegen jongeren die klein wonen en zowat op de pleintjesleven, zeggen jeugdwerkers. Ze snakken ernaar om hun plek terug te krijgen.

dS De
Standaard

Publieke ruimte (post-)corona

DeMorgen.

MENINGEN | POLITIEK | TV & CULTUUR | VOOR U UITGELEGD

Binnenland

Deze zomer naar het strand van Oostende? Enkel met 'strandpas', zegt burgemeester Tommelein

- In lockdown/exit:
  - prioriteit geven aan publiek ruimtegebruik van kwetsbare groepen
  - gevaar voor privatisering publieke ruimte: strandpas, publieke ruimte wordt terrasruimte van horeca, ...

Publieke ruimte (post-)corona

- Ruimte maken: kernopdracht van stedelijk bestuur
- is ook sociale opdracht: ruimte rechtvaardig (her)verdelen
- planners moeten brede, maatschappelijke visie op ruimte ontwikkelen
- voorbeeld: sociale onrust in Brugse Poort: verkeersplan gaat nooit om mobiliteit alleen (bv. 'knip') -> koppelen aan inclusief ruimtelijk programma

Brugse Poort opnieuw in brand: straat afgezet na steekpartij

12/05/2020 om 20:16 door Sander Luyten · Print · Corrigeer

Imam: 'Sociale controle is verdwenen in de Brugse Poort door het circulatieplan'

08/11/2017 om 10:40 door Bert Steen · Print · Corrigeer

(FOTO: KNOXREPORTERS)

Is het plan ingevoerd om 'allochtonen te pesten', zoals wel eens wordt gezegd in de wijk, vroeg Annemie Peeters nog? "Neen, ik denk niet dat dat zo is. Maar dat is wel een indruk die leeft bij mensen in de straat. Ik hoor dat vaak."

Wordt de Brugse Poort "een getto zoals Molenbeek"? "Jammer dat die perceptie zou ontstaan zijn bij de bewoners", zei Benhaddou. "Men zou met die mensen moeten gaan praten. Het zijn mensen met een migratieachtergrond die al in moeilijke omstandigheden een zaak zijn gestart."

Wijkgezondheid (post-)corona

- Gezondheid als wijkopgave
- gezondheid: van individuele kwestie naar maatschappelijke oorzaken (bv. wijkgezondheidscentra)
- naar een integratie van gezondheid, zorg en welzijn (bv. eenzaamheid bij ouderen)
- wijk als geschikt niveau van integratie: multidisciplinaire lokale zorgteams

Deze 'straatantennes' gaan op zoek naar burens in nood: "Mensen durven zelf geen hulp vragen"

18/04/2020 om 08:00 door Tilly Salomo

